

Programmamaker en zorgethicus Doret van der Sloot interviewt vrouwen over de invloed die de zorg van hun moeder op hun carrière heeft gehad. DEZE MAAND:

Kunstenaar Ans Markus

‘FLINK ZIJN, dat is wat ik van haar leerde’

‘Niet zeuren maar poetsen.’ Onder dit motto ploeterde Ans Markus (76) door het lyceum en een ongelukkig huwelijk heen. Dankzij de kunst heelde ze – en uiteindelijk heelde ook de band met haar moeder.

TEKST Doret van der Sloot

DOCHTER Ans Markus
GEBORTEJAAR 1947
GEBORTEPLAATS
Halfweg (NH)
CV kunstschilder/
portrettist

MOEDER
Sijtske Minnes
(Sientje)
GEBORTEJAAR 1911
GEBORTEPLAATS
Haarlemmermeer
OVERLEDEN 2013
CV Thuisbaas

‘Het oerbeeld van mijn moeder staat op mijn netvlies gebrand. Het ontroert me nu ik eraan terugdenk. De laatste tien jaar van haar leven woonde ze in een bejaardenhuis hier in Amsterdam. Toen ik op een dag binnenkwam, zat ze op een stoel tegenover haar keukenkastje. Met een stofdoekje in haar hand maakte ze steeds dezelfde bewegingen. De rechterhand wreef rustig over het midden van het kastje, haar linkerhand maakte een kleine, snelle rotatie over een paar details. Het kastje was brandschoon, maar ze begon steeds weer opnieuw. Dit beeld zegt mij meer dan duizend woorden. Ze was een hardwerkende thuisbaas. Niet zeuren maar poetsen. Altijd maar flink zijn en doorgaan.

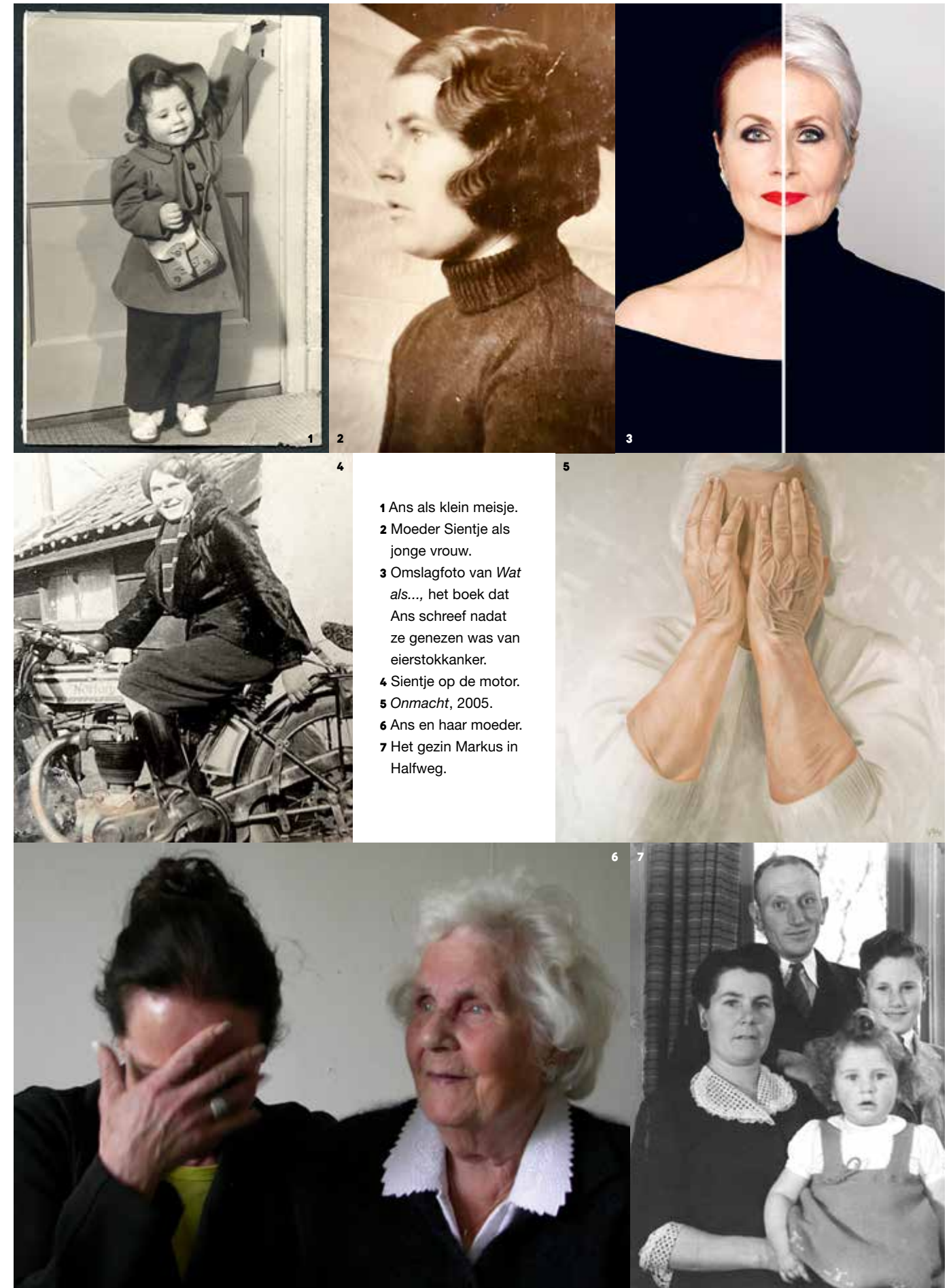
Sijtske Minnes (Sientje) werd geboren in 1912 te Haarlemmermeer. Haar moeder, mijn oma, bleef met drie kinderen achter nadat haar man was vertrokken naar Duitsland. Hij is nooit

teruggekomen. Met haar tweede man kreeg mijn oma nog twee kinderen en van een derde man nog een. Tegenwoordig zijn samengestelde gezinnen normaal, maar mijn moeder wist niet hoe snel ze haar ouderlijk huis moest verlaten. Het gezin met twee halfzussen, een halfbroer en een stiefvader was haar waarschijnlijk te onrustig, rommelig en onveilig.

Als zeventienjarig meisje vluchtte ze in de warme armen van Thomas Markus. Ze hadden een ontzettend goed huwelijk, daarvan ben ik overtuigd. Mijn lieve vader – helaas is hij maar vierenzestig geworden – heeft haar altijd geadoreerd.’

KRIEBELLENDE TRUIEN

‘Thuis was er maar één baas en dat was mijn moeder. Een confrontatie met haar gingen we allemaal uit de weg. Moeders wil was wet. Natuurlijk heeft ze zo goed als mogelijk voor ons

- 1 Ans als klein meisje.
- 2 Moeder Sientje als jonge vrouw.
- 3 Omslagfoto van *Wat als...*, het boek dat Ans schreef nadat ze genezen was van eierstokkanker.
- 4 Sientje op de motor.
- 5 *Onmacht*, 2005.
- 6 Ans en haar moeder.
- 7 Het gezin Markus in Halfweg.

'De boekjes die Ans over haar hoogbejaarde moeder schreef, hebben me tot tranen toe geroerd. Ans is fantastisch en lief.'

- 1 Ans in haar atelier. 2 *Koorddanser*, 1981. 3 Ans aan het werk.
4 Ans en haar dochter Sigrid. 5 Sigrid als schildersmodel.
6 Ans met haar man Wybe. 6 Het ouderlijk huis van Ans in Halfweg.

'Eén keer ging ik de confrontatie met mijn moeder aan, ZE SCHROK ZICH EEN HOEDJE'

gezorgd. Er was nauwelijks geld, toch zagen we er altijd *pico bello* uit en stond er elke avond gezond en lekker eten op tafel. Ze breidde en haakte vesten en truien voor ons. Die kriebelden altijd vreselijk, maar dat hield ik voor mezelf.

Ik hield sowieso veel voor mezelf. Mijn knappe, tien jaar oudere broer was een held. Hij won wedstrijden met wielrennen, kon goed leren en tekende prachtige portretten. In zijn schaduw voelde ik me onzeker en 'dat kleine zusje'. Ik denk niet dat mijn moeder toen heeft gezien dat ik ook graag tekende.

Van haar leerde ik vooral om door te zetten. Wanneer ik lessen op het lyceum moeilijk vond, zei ze: 'En nu moet je even flink zijn.' Zo ploeterde ik me door de lesstof heen. Ze wilde graag dat wij het op school goed zouden doen omdat ze zelf die kans nooit heeft gekregen. Maar nu vul ik het verhaal voor haar in, ik heb er nooit met haar over gesproken. Wel weet ik dat ze op achtjarige leeftijd al hielp bij de bakker en geen opleiding heeft genoten.

Er waren veel zaken waarover we thuis niet spraken. Mijn moeders broertje overleed op jonge leeftijd. Geen woord. Haar eerste zoon, mijn oudste broer,

overleed aan een longontsteking toen hij drie maanden oud was. Geen woord. Haar halfzusje overleed op dertigjarige leeftijd. Geen woord. De oorlog. Geen woord.

Als ik het ergens moeilijk mee had: niet zeuren. Aan de buitenwereld vertellen wat er zich thuis afspeelde was uit den boze. Als je niet over lastige zaken praat, bestaan ze niet. Zo waren haar regels en iedereen hield zich daaraan.'

BESCHADIGDE VROUW

'Ook ik ben flink geweest, te flink zelfs. Mijn eerste man bleek driftig en gewelddadig. Mijn moeder had een enorme hekel aan hem en stak dat niet onder stoelen of banken. Maar toen ik zwanger bleek van mijn dochter Sigrid moest ik voor het oog van het volk met hem trouwen. Ook daarover werd niet gesproken. Mijn moeder reageerde kordaat, regelde en betaalde de ceremonie. Toen mijn ouders me jaren later mishandeld thuis aantreffen, kwamen ze niet voor me op. Ik denk dat ze bang waren de situatie met een klein meisje in huis nog onveiliger te maken. Mijn vader moest huilen toen hij geconfronteerd werd met mijn ontreding. Hij was zachtvaardig en kon zijn gevoelens goed uiten. Dat is nog steeds een hele troost.

Natuurlijk was ik niet geworden wie ik nu ben als dit mij allemaal niet was overkomen. Op het dieptepunt van dat huwelijk trof ik mijn eigen bodem. Ik kon toen niet anders dan gaan staan voor wie ik was: een beschadigde jonge vrouw verstopt achter windsels. Dit beeld werd mijn eerste schilderij van wat later een enorme reeks zou worden. Hoe treffend is het dat mijn wonderschone dochter model stond en ik, door laag na laag te schilderen, die beschadigde jonge vrouw heb kunnen ont-wikkelen?

Na het overlijden van mijn vader was het mijn broer die kordaat optrad. Hij nam de leiding, we verhuisden mijn moeder terug naar het Halfweg van mijn jeugd. Ik weet niet of ze dat proces zelf voor elkaar had kunnen krijgen, ze miste mijn vader zo vreselijk.

Maar het pakte goed uit. Ook daar was ze opnieuw de thuisbaas zoals ik die kende. Dertig jaar later kreeg ze zelfs een lintje van de burgemeester, omdat ze vanaf het begin van haar nieuwe start vrijwillig de scepter zwaaide over haar nieuwe onderkomen. Iedereen leefde volgens de regels van mijn moeder en deed wat door haar werd gevraagd.

Mijn moeder en ik, we zijn totaal verschillend. Waar zij gedecideerd en zeer assertief was, ben ik eerder verlegen en teruggetrokken. Confrontaties ga ik liever uit de weg. Ik ben ambitieus, maar absoluut niet competitief. Maar dat komt ook omdat ik het haat om te verliezen. Wybe, al bijna veertig jaar mijn zorgzame man, is ook een baasje. Door met hem te leven heb ik geleerd hoe ik daarmee om moet gaan. Als we het niet eens zijn, laat ik de zaak even met rust. En als het echt belangrijk voor me is, kan ik daarvoor intussen ruimte maken, woorden vinden voor wat ik cruciaal vind of nodig heb.

Eén keer ging ik de confrontatie met mijn moeder aan. Omdat ze dat niet gewend was, schrok ze zich een hoedje. Het is toch bijzonder, maar als ik eraan terugdenk krijg ik nog altijd pijn in mijn buik.'

IN DE SCHADUW

'Veel later zat ze eens naast me in de auto. Mijn broer was maatschappelijk zeer succesvol, ik doorgebroken als kunstenares. Ik merkte dat ze in de loop van de jaren enorm tegen ons was gaan opkijken. Toen, daar in die auto, vertelde ze dat ze zichzelf, in de schaduw van haar geslaagde kinderen, helemaal niets waard voelde. Want wat had zij nu eenmaal bereikt in

haar kleine leventje? Ik vond dat ze niet zo hard over zichzelf mocht oordelen. Bovendien had ze haar talenten als kordate thuisbaas en toegewijde moeder toch volledig tot wasdom kunnen laten komen? Ik realiseerde me op dat moment dat ze net zo onzeker was als ik altijd ben geweest. Gelukkig kon ik haar toen oprecht zeggen hoe trots ik op haar was. Doordat we eindelijk met elkaar konden praten werd er een bijzondere band voor de rest van ons leven gesmeed. Gelukkig duurde die rest heel lang, ze werd 101. Ik zou het overigens vervelend vinden als wat ik nu ga zeggen bitter overkomt, maar het is een feit dat mijn moeder geen directe invloed heeft gehad op mijn carrière. Destijds vond ze tekenles of kunstonderwijs niet nodig. En natuurlijk vraag ik me weleens af of ze ooit heeft begrepen wat ik met mijn werk heb willen vertellen.

Zonder mijn werk zou ik absoluut niet zijn geworden wie ik nu ben. Mijn ervaringen, inspiratie, discipline en liefde, alles heb ik erin gestopt. En ik begrijp dat veel vrouwen zich erin herkennen. Als mijn werk anderen helpt om te helen, dan vind ik mezelf een geslaagd mens. Eens?' ●

'Op dat moment realiseerde ik me dat ZE NET ZO ONZEKER WAS ALS IK ALTIJD BEN GEWEEST'